

การบริหารจัดการปัจจัย 4 ตามหลักพุทธปรัชญา ของภิกษุสามเณร วัดจองคำ พระอารามหลวง ตำบลบ้านหวด อำเภอหาง จัหวัดลำปาง

Management of 4 Requisites According to Buddhist
Philosophy by Monks and Novices of Wat Chong Kham,
the Royal Temple, Ban Huat Sub-District, Ngao District,
Lampang Province

พระมหาสมยศ ยสสุลี (ดาทอง)

ทรงศักดิ์ พรหมดี, อุเทน ลาพิงค์

Phramaha Somyot Ysussee (Dathong)

Songsakdi Promdee, Uten Larping

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University

Corresponding Author, Email: phramahasomyot.dathong@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการปัจจัย 4 ตามหลักพุทธปรัชญา ของภิกษุสามเณรในวัด 2) เพื่อศึกษาปัญหาในการบริหารจัดการปัจจัย 4 ตามหลักพุทธปรัชญา ของภิกษุสามเณรในวัด 3) เพื่อเสนอแนวทางในการบริหารจัดการปัจจัย 4 ตามหลักพุทธปรัชญา ของภิกษุสามเณรในวัดจองคำ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ ภิกษุสามเณรในวัดจองคำ พระอารามหลวง ตำบลบ้านหวด อำเภอหาง จัหวัดลำปาง จำนวน 27 รูป เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผลการวิจัยพบว่า: 1) การบริหารจัดการปัจจัย 4 พบว่า มีการจัดถวายจีวรเครื่องนุ่งห่มปีละ 3 ครั้ง, อาหารบิณฑบาต มีการจัดตั้งโรงครัวภายในวัด เสนาสนะมีการล้อมกำแพงทั้งบริเวณ ในแต่ละอาคารจะมีกล้องวงจรปิดทุกที่ ภิกษุสามเณรอยู่รวมกันที่อาคารเดียวกันทั้งหมด เกสัชหรือระบบสาธารณสุขนั้น หากภิกษุสามเณร ไม่สบาย ทางวัดมีภิกษุเป็นเจ้าหน้าที่ดูแล มีรถรับส่งไปโรงพยาบาล แต่ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสทุกครั้ง 2) ปัญหาในการบริหารจัดการปัจจัย 4 พบว่า สามเณรไม่รักษาเครื่องนุ่งห่ม ยังไม่เคยมีนักวิชาการด้านโภชนาการมาให้คำแนะนำหรืออบรมแม่ครัวเกี่ยวกับเรื่องคุณค่าด้านโภชนาการ เสนาสนะ

มีการปลูกต้นไม้ใกล้กุฏิจนเกินไปทำให้กิ่งไม้หักใส่หลังคา บริเวณวัดมีสุนัขมากเกินไป ในด้านเกษตรหรือระบบสาธารณสุขนั้น ภิกษุที่เป็นเจ้าหน้าที่ดูแลยังมีความรู้มากพอในการปฐมพยาบาลเบื้องต้นและในการจ่ายยาให้กับภิกษุสามเณร 3) **แนวทางในการบริหารจัดการปัจจัย 4** พบว่า ควรมีโครงการไปศึกษาดูงานตามวัดต่าง ๆ เพื่อหาข้อมูลเปรียบเทียบแล้วนำไปพัฒนาการบริหารจัดการปัจจัย 4 ภายในวัดให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะจะก่อให้เกิดผล คือภิกษุสามเณรได้รับการแบ่งปัน แจกจ่ายอย่างทั่วถึงเสมอภาค เป็นธรรม ภิกษุสามเณรได้อาศัยการบริหารแจกจ่ายที่เป็นธรรมทั่วถึงนี้อยู่กันอย่างมีความสุข คือการได้อาศัยปัจจัย 4 ที่เป็นสัปปายะ เรียนรู้พัฒนาตนเองเข้าถึงธรรมในระดับที่สูงขึ้นไป

คำสำคัญ การบริหารจัดการ, ปัจจัย 4, วัดจงคำ พระอารามหลวง

Abstract

The objectives of this article were as follows: 1) to study management of 4 requisites according to Buddhist philosophy by monks and novices in a Buddhist temple 2) to study problems in the management of 4 according to Buddhist philosophy of monks and novices in a Buddhist temple, and 3) to propose guideline for management of 4 requisites according to Buddhist philosophy of monks and novices in a Buddhist temple. This research uses a qualitative method with the target group consisting of 27 monks and novices at Wat Chong Kham the royal temple, Ban Huat sub-district, Ngao district, Lampang province as the main information providers.

The results of research were found that: 1) Management of 4 requisites was found that robes and clothes were offered 3 times a year, food for alms was provided by the kitchen being established in the temple. The residence was surrounded by a wall throughout the area. There were CCTV cameras everywhere in each building. All the monks and novices were gathered in the same building. Regarding pharmacy or public health system in case of monks and novices' sickness, there were monks to take care of them and there was shuttle bus to take them to the hospital upon receiving approval from the abbot. 2) Problems in management of 4 requisites were found that the novices did not properly maintain their clothes. There had

never been a nutrition scholar to advise or train the cooks on nutritional value. Regarding residence inside the temple, trees were planted too close to the cubicle causing the branches to break into the roof. The temple area had too many dogs. Regarding pharmacy or public health system, monks who were the caretakers did not have enough knowledge in first aid and in dispensing medicine to monks and novices. 3) Guidelines for the management of 4 requisites were found that there should be a project to study and visit various temples to find comparative information and application of certain information to develop the management of 4 requisites within the temple more effectively. As a result, monks and novices were shared and distributed thoroughly, evenly and fairly. The monks and novices relied on this fair and inclusive administration to live happily, that is, they relied on these 4 suitable requisites to learn and develop themselves to reach higher levels of realization.

Keywords : Management, 4 requisites, Wat Chong Kham, The royal temple

บทนำ

ในพระพุทธศาสนา ปัจจัย 4 นั้นถือเป็นปัจจัยเครื่องอาศัยขั้นพื้นฐานของบรรพชิต ตามหลักของพระธรรมวินัย เรียกว่า นิสสัย 4 ซึ่งพระอุปัชฌาย์จะต้องบอกแก่กุลบุตรผู้อุปสมบทในวันนั้นตามพุทธดำรัสที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้ให้อุปสมบทบอกนิสสัย 4 คือ บรรพชาอาศัยโกชนะ คือ คำข้าวที่พึงได้ด้วยปลีแข้ง, บรรพชาอาศัยผ้าบังสุกุล เธอพึงทำอุตสาหะในผ้าบังสุกุล, บรรพชาอาศัยเสนาสนะ คือ คองไม้ เธอพึงทำอุตสาหะในเสนาสนะ คือ คองไม้, บรรพชาอาศัยยา คือ น้ำมูลรณะ เธอพึงทำอุตสาหะในยา คือ น้ำมูลรณะ” (วิ. ม. 4/73/101-102.)

การที่จะได้มาซึ่งปัจจัย 4 นั้น ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้จะต้องแสวงหาโดยชอบธรรม มิใช่ด้วยการโกหก การพูดเลียบเคียง การทำนิมิต การกำจัดคุณเขา การต่อลาภด้วยลาภ การให้ไม้ การให้ไม้ไผ่ การให้ใบไม้ การให้ดอกไม้ การให้ผลไม้ การให้อาบน้ำ การให้แบ่งจุน การให้ดินสองพอง การให้ไม้สีฟัน การให้น้ำบัวนปาก ด้วยคำพูดมุ่งให้เขารักตน ด้วยคำพูดเลาะแหละเหมือนแกงถั่ว ด้วยกิริยาประจบ ด้วยการขัดตั้งตีสนิทเขา ด้วยวิชาดูพื้นที่ ด้วยเตร็จฉานวิชา ด้วยวิชาทำนายลักษณะอวัยวะ ด้วยวิชาดูฤกษ์ยาม ด้วยการทำหน้าที่ทูต ด้วยการเดินเป็นคนรับใช้ ด้วยการเดินสื่อสาร ด้วยเวชกรรม ด้วยนวัตรกรรม ด้วยการ

ให้ก่อนข้าวตอบแทนก่อนข้าว (ขุ.ม. 29/206/600.) พึงแสวงหามาด้วยความบริสุทธิ์

เมื่อแสวงหามาด้วยความบริสุทธิ์ในการบริหารจัดการปัจจัย 4 พระพุทธองค์ทรงมอบความเป็นใหญ่ให้พระสงฆ์ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทรงให้พระภิกษุทุกรูปได้เข้ามามีส่วนในการบริหารจัดการ ได้เรียนรู้ที่จะช่วยเหลือพึ่งพากันและกันพัฒนาองค์กรสงฆ์ให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับการบริหารจัดการปัจจัย 4 ในวัดจองคำ พระอารามหลวงที่มุ่งเน้นให้คณะสงฆ์ภายในวัดได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยพระพรหมมงคลวัชรโรตม เจ้าอาวาส/เจ้าสำนักศาสนศึกษา วัดจองคำ พระอารามหลวง ได้มอบหมายให้คณะผู้บริหาร คณาจารย์ และภิกษุสามเณรเปรียญระดับสูงให้มีหน้าที่ในการบริหารจัดการปัจจัย 4 ในแต่ละแผนก ตามสมควรแก่คุณสมบัติที่เหมาะสมสำหรับแผนกนั้น ๆ และได้มีการประชุม คณะผู้บริหารเดือนละ 2 ครั้ง เพื่อปรึกษาหารือทางออกร่วมกันในการบริหารจัดการปัจจัย 4 เสร็จแล้วนำผลการประชุมให้หลวงปู่ทราบ และวันที่ 1 ของทุกเดือนจะเป็นการประชุม เติมรูปแบบโดยมีหลวงปู่เป็นประธานในการประชุม อนึ่ง หากสามเณรมีข้อร้องเรียนเกี่ยวกับความไม่สะดวกในการบริหารจัดการ หรือมีความต้องการใด ๆ ในเรื่องปัจจัย 4 อาจารย์ประจำชั้นนั้น ๆ ต้องเรียนให้หลวงปู่ทราบในวันนั้นทันที เพื่อแก้ปัญหาและเพื่อต้องการให้ภิกษุสามเณรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ดังนั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์การบริหารจัดการปัจจัย 4 ตามหลักพุทธปรัชญาของภิกษุสามเณร โดยเฉพาะที่วัดจองคำ พระอารามหลวงที่ผู้วิจัยได้อาศัยอยู่เพื่อศึกษาการบริหารจัดการปัจจัย 4 ภายในวัด ศึกษาปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการปัจจัย 4 ในด้านต่าง ๆ และเพื่อหาผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการวางแผน ส่งเสริม และปรับปรุงเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการปัจจัย 4 ภายในวัดให้เหมาะสมแก่ภิกษุสามเณรภายในวัด รวมถึงเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพและบริการต่าง ๆ ให้แก่ภิกษุสามเณรให้สามารถพัฒนาตนเองให้เป็นคนที่มีคุณภาพและเติบโตเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาพระพุทธศาสนาและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการปัจจัย 4 ตามหลักพุทธปรัชญา ของพระภิกษุสามเณร วัดจองคำ พระอารามหลวง ตำบลบ้านหวด อำเภอจาง จังหวัดลำปาง
- 2) เพื่อศึกษาปัญหาในการบริหารจัดการปัจจัย 4 ตามหลักพุทธปรัชญาของพระภิกษุสามเณร วัดจองคำ พระอารามหลวง ตำบลบ้านหวด อำเภอจาง จังหวัดลำปาง
- 3) เพื่อเสนอแนวทางในการบริหารจัดการปัจจัย 4 ตามหลักพุทธปรัชญาของพระภิกษุสามเณร วัดจองคำ พระอารามหลวง ตำบลบ้านหวด อำเภอจาง จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพในเรื่อง “การบริหารจัดการปัจจัย 4 ตามหลักพุทธปรัชญา ของภิกษุสามเณร วัดจองคำ พระอารามหลวง ตำบลบ้านหวด อำเภอมวก จ.น่าน” โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary research) และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการปัจจัย 4 ประโยชน์ในการบริหารจัดการปัจจัย 4 รวมถึงแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการปัจจัย 4 ซึ่งมีรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พระภิกษุผู้บริหารจัดการปัจจัย 4 พระภิกษุสามเณรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการปัจจัย 4

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระภิกษุสามเณร ผู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการปัจจัย 4 ประกอบด้วย

(1) พระภิกษุผู้บริหารจัดการปัจจัย 4 จำนวน 12 รูป

(2) พระภิกษุสามเณรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการปัจจัย 4 จำนวน

15 รูป

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอาศัยกรอบแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามปัญหาวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตการวิจัยและการนิยามศัพท์ปฏิบัติการ ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือดังนี้

(1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์

(2) ร่างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เพื่อให้ครอบคลุมและสามารถตอบวัตถุประสงค์ได้ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการวิจัย จำนวน 3 ท่าน คือ

(2.1) พระมหาวิเศษ ปญฺญาวชิโร, รศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรคณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

(2.2) พระมหาสหัชชัยญ์ สิริมงคล, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

(2.3) ผศ.ดร. โพน นามณี อาจารย์ประจำหลักสูตรศาสนศาสตรมหา

บัณฑิต สาขาวิชา พุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต
ล้านนา

(3) นำร่างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ ที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและเสนอแนะไป
แก้ไขให้ถูกต้องตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

(4) นำเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำและแก้ไขแล้วเสนอ
ต่อที่ปรึกษาในการใช้สำนวนภาษา ตลอดจนพิจารณาถึงความเหมาะสมทั่วไปของเครื่อง
มือแบบสัมภาษณ์ โดยให้ครอบคลุมถึงรายละเอียดเนื้อหา เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง

(5.) นำไปใช้เก็บข้อมูลจริงกับผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มเป้าหมาย โดยผู้วิจัยได้เก็บ
รวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการเก็บข้อมูลโดยตรง
จากกลุ่มเป้าหมายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการปัจจัย 4 ในระหว่างเดือนกรกฎาคม
ถึง ตุลาคม 2563 โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการปัจจัย
4 และประโยชน์ในการบริหารจัดการปัจจัย 4 ตลอดจนถึงแนวทางการพัฒนาการบริหาร
จัดการปัจจัย 4 ซึ่งผู้วิจัยได้วางแผนปฏิบัติไว้ดังนี้

(2) หนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมแนบเอกสารที่เป็นเครื่อง
มือสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างไปยังผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้เตรียมตัวและกำหนด
เวลาในการให้สัมภาษณ์

(3) ผู้วิจัยนำเครื่องมือไปเก็บข้อมูลตามวันและเวลาที่กำหนดไว้ พร้อมเตรียม
อุปกรณ์ในการสัมภาษณ์ เช่น เทปบันทึกเสียง สมุดจดบันทึก

เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้ว ทำการถอดเทปบันทึกเสียง แล้วนำมา
วิเคราะห์ประมวลผล ตามกรอบแนวคิดที่กำหนดในการวิจัยและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
ของการวิจัย ในกรณีที่ข้อมูลไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยได้เก็บเพิ่มเติมในภายหลังจากผู้ทรงคุณวุฒิ
กลุ่มเป้าหมาย

(4) การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นการศึกษา
เอกสาร รัฐธรรมนูญ งานวิจัย รายงานการวิจัย หนังสือวิชาการ บทความวิชาการ กฎหมาย
ระเบียบ ตำรา สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมทั้งการค้นคว้าจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย คือ พระภิกษุผู้บริหารจัดการ
ปัจจัย 4 และ พระภิกษุสามเณรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการปัจจัย 4 และนำข้อมูล

มาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ในแง่ต่าง ๆ ตามความเป็นจริงซึ่งเป็นการวิเคราะห์ออกมาในรูปเชิงพรรณนา และได้จัดหมวดหมู่ในประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ ดังต่อไปนี้

(1) การบริหารจัดการปัจจัย 4 ตามหลักพุทธปรัชญา ของภิกษุสามเณร วัดจองคำ

(2) ปัญหาในการบริหารจัดการปัจจัย 4 ตามหลักพุทธปรัชญา ของภิกษุสามเณร วัดจองคำ

(3) แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการปัจจัย 4 ตามหลักพุทธปรัชญา ของภิกษุสามเณร วัดจองคำ

ขอบเขตการวิจัย

ในการทำวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ 3 ด้าน ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ การบริหารจัดการ ปัญหา และแนวทางการบริหารจัดการปัจจัย 4 คือ การบริหารจัดการจีวร บิณฑบาต เสนาสนะและการบริหารจัดการคิลานเภสัชบริวาร ของภิกษุสามเณร วัดจองคำ พระอารามหลวง ตำบลบ้านหวด อำเภองาว จังหวัดลำปาง

ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ภิกษุสามเณรวัดจองคำ พระอารามหลวง ตำบลบ้านหวด อำเภองาว จังหวัดลำปาง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการปัจจัย 4 ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 27 รูป โดยแบ่งเป็นคณะผู้บริหารและสามเณรเปรียญตรี โท เอก ดังนี้

- 1) ผู้บริหาร จำนวน 1 รูป
- 2) คณาจารย์ จำนวน 11 รูป
- 3) เปรียญตรี จำนวน 5 รูป (ประโยค 1-2 ถึง เปรียญธรรม 3)
- 4) เปรียญโท จำนวน 5 รูป (เปรียญธรรม 4 ถึง เปรียญธรรม 6)
- 5) เปรียญเอก จำนวน 5 รูป (เปรียญธรรม 7 ถึง เปรียญธรรม 9)

ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ วัดจองคำ พระอารามหลวง ตำบลบ้านหวด อำเภองาว จังหวัดลำปาง

ผลการวิจัย

1) การบริหารจัดการปัจจัย 4 ตามหลักพุทธปรัชญา ของภิกษุสามเณร

การบริหารจัดการเครื่องนุ่งห่ม วัดจองคำมีหลักบริหารจัดการเกี่ยวกับจีวรและเครื่องนุ่งห่มโดยแบ่งหน้าที่กันเป็น 3 แผนก คือ 1. ผู้รับ 2. ผู้จัดเก็บ 3. ผู้แจก โดยหน้าที่รับ

ผ่านงุ่มง่ามนี้เป็นหน้าที่ของหลวงปู่ ภิกษุผู้เป็นหน้าที่จัดเก็บเป็นหน้าที่ของพระมหาอุทัย มหิทธิโก และหน้าที่แจกจีวรเป็นหน้าที่ของคณาจารย์ทุกรูป การบริหารจัดการอาหาร ทางวัดมีการจัดตั้งโรงครัว โดยมีพ่อครัวแม่ครัวทำอาหารถวายพระภิกษุเณร เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่พระภิกษุสามเณรให้มีเวลาอ่านหนังสือเติมที่ไม่ต้องเป็นกังวลกับอาหารการขบฉัน และสอดคล้องกับระบบการศึกษาของวัดจองคำด้วย หากออกบิณฑบาตบางวันอาจจะได้น้อยบ้าง มากบ้าง ซึ่งไม่มีความแน่นอนใด ๆ หนึ่ง ถ้ามีกิจกรรมขึ้นปีใหม่หรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาทางราชการหรือพ่อค้าประชาชนก็จะร่วมจัดให้พระภิกษุสามเณรออกมารับบิณฑบาตก็มีบ้าง แต่ไม่บ่อยครั้ง ทางวัดไม่ได้ปิดกั้นการออกบิณฑบาตเสียทีเดียว การบริหารจัดการเสนาสนะ การบริหารเสนาสนะภายในวัดจองคำทั้งที่เป็นถาวรวัตถุและไม่ใช่ถาวรวัตถุ เป็นครุภัณฑ์ก็ดี เป็นลหุภัณฑ์ก็ดี ล้วนมีพระภิกษุสามเณรดูแลรักษา ตรวจเช็คอยู่เสมอ มีการแบ่งเป็นเขตพุทธาวาสเขตสังฆาวาสและโรงเรียนอย่างเป็นทางการทั้งที่ดินของวัด ถ้ามีการขยายพื้นที่ออกไปหรือมีญาติโยมถวายที่ดิน ทางวัดก็จะสร้างกำแพงกำหนดอาณาเขต เพื่อป้องกันข้อพิพาทที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดังนั้นพื้นที่ภายในวัดจำนวน 300 กว่าไร่จึงมีกำแพงล้อมรอบทุกทิศ การบริหารจัดการเภสัช วัดจองคำดูแลพระภิกษุสามเณรด้วยยาแผนปัจจุบัน เข้ารับการรักษาตามระบบสาธารณสุข มีโรงพยาบาลสวนดอกจังหวัดเชียงใหม่ร่วมกับโรงพยาบาลอำเภอจางมาตรวจสุขภาพประจำปี พร้อมทั้งฉีดวัคซีนต้านโควิดให้กับพระภิกษุสามเณรวัดจองคำอีกด้วย

2) ปัญหาในการบริหารจัดการปัจจัย 4 ตามหลักพุทธปรัชญาของภิกษุสามเณร

ปัญหาในการบริหารจัดการเครื่องนุ่งห่ม ผ่านงุ่มง่ามมีมากจนเกินไปทำให้ยากลำบากต่อการเก็บรักษาเพราะพระภิกษุที่มีหน้าที่เก็บจีวรและเครื่องนุ่งห่ม มีเพียงรูปเดียว ส่วนคนที่มาเอาไปใช้มีหลายรูปมารื้อค้นจนไม่เป็นระเบียบ และยังไม่มีห้องเก็บเครื่องนุ่งห่มเป็นการเฉพาะ บางทีห้องเก็บของหลังคารั่วหรือหน้าต่างโดนฝนฝนกว่าจะได้รับการแก้ไขก็ใช้เวลานานมากพอสมควร ปัญหาในการบริหารจัดการอาหาร ปัญหาหลักเกี่ยวกับการขบฉันของวัดจองคำคือ ยังไม่เคยมีนักวิชาการด้านโภชนาการมาให้คำแนะนำหรืออบรมแม่ครัวเกี่ยวกับเรื่องคุณค่าด้านโภชนาการ นอกจากนั้นแล้วกับข้าวบางวันอาจจะอร่อยบ้าง ไม่อร่อยบ้าง บางวันกับข้าวน้อยบ้าง มากบ้าง ไม่มีความแน่นอนในแต่ละวัน สามเณรไม่มีอิสระในการเลือกกลุ่มนั่งฉันข้าว กับข้าวมีแบบจำกัด ฉันพออย่าอึดอัดให้เป็นไปในแต่ละวันเท่านั้น ซึ่งบางทีสามเณรอยู่ในช่วงวัยกำลังเจริญเติบโต พอได้รับสารอาหารไม่ครบ 5 หมู่อาจจะทำให้การเติบโตของร่างกายบกพร่องก็เป็นได้ ปัญหาในการบริหารจัดการเสนาสนะ วัดปลูกต้นไม้ใกล้อาคารเสนาสนะมากจนเกินไป เมื่อออกดอกออกผลทำให้เป็นที่ดึงดูดนกพิราบมาทำรังอีกทั้งยังถ่ายมูล ทำให้สกปรกไปทั้งบริเวณ ตามอาคารก็มีสุนัขมาพอกอาศัยทั้งเศษอาหาร ทั้งเห็บหมัด เกือบเกลียด อีกทั้งยังไล่กัดญาติโยมที่เข้ามาไหว้พระขอพรในวัด

อีกด้วย อาคารที่พักอยู่ติดกับบ่อขยะและบ่อบำบัดน้ำเสียก็ยังไม่มีการตรวจสอบมาตรฐานความปลอดภัยของอาคารต่าง ๆ อาคารเสนาสนะมีมากแต่คนดูแลไม่เพียงพอ ปัญหาในการบริหารจัดการเกสัช ยังไม่มีการแต่งตั้งผู้ดูแลในด้านนี้อย่างเป็นทางการ เมื่อสามเณรไม่สบายก็ต้องไปขออนุญาตอาจารย์ประจำชั้นหรือไปขออนุญาตเจ้าอาวาสเองเพื่อลาป่วยและทำการรักษาต่อไป การเข้าถึงยาสามัญประจำบ้านยังไม่สะดวกเท่าที่ควร และการจ่ายยายังเป็นพระภิกษุสามเณรจ่ายกันเอง ไม่ได้รับคำแนะนำจากเภสัชกรแต่อย่างใด ส่วนมากใช้วิธีการอ่านฉลากยาและวิธีการใช้เอง

3. แนวทางในการบริหารจัดการปัจจัย 4 ตามหลักพุทธปรัชญา ของภิกษุสามเณร

แนวทางในการบริหารจัดการเครื่องนุ่งห่ม ควรมีการแยกขนาดไว้ตั้งแต่แรกรับในชั้นวางแต่ละชั้นควรมีป้ายติดบอกขนาดของจีวรไว้ มีบัญชีจดบันทึกการนำไปของเข้า-ออก คนที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องห้ามมาหยิบหรือขนย้าย ทั้งนี้เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย และง่ายต่อการนำมาใช้ในแต่ละครั้ง ปิดประตูและหน้าต่างให้เรียบร้อย เพื่องป้องกันหนูและแมลงสาบที่จะเข้าไปได้ แนวทางในการบริหารจัดการอาหาร คณะผู้บริหารควรมีการประชุมกับคณะสามเณรรวมทั้งแม่ครัวเพื่อสอบถามปัญหาและรับฟังความคิดเห็นของสามเณรและแม่ครัว เสร็จแล้วก็เก็บรวบรวมข้อมูล นำปัญหาและความต้องการของสามเณรมานำเสนอให้ เจ้าอาวาสพิจารณาและสั่งการลงไปยังโรงครัวและให้ทุกฝ่ายปฏิบัติตามระบบบริหารของวัด แนวทางในการบริหารจัดการเสนาสนะ ไม่ควรปลูกต้นไม้ใหญ่ไว้ใกล้กุฏิและอาคารที่พัก บริเวณโดยรอบอาคารควรไม่ควรมีขยะมูลฝอย มีน้ำดื่มน้ำใช้เพียงพอ มีบ่อบำบัดน้ำเสียที่ได้มาตรฐาน หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรมาจำกัดประชากร สุนัข แมว และหาวิธีไล่นกพิราบ พนยากำจัดยุงลาย อาคารที่พักก็ควรได้มาตรฐานและถูกต้องกับสุขลักษณะ แนวทางในการบริหารจัดการเกสัช วัดจองคำยังไม่มีเตรียมการรองรับเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพเท่าที่ควร โดยที่ผ่านมามีเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้น ก็ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสก่อนถึงจะนำรถของวัดไปใช้ได้ ซึ่งนั่นเท่ากับว่า เป็นการเพิ่มขึ้นตอนขึ้นทำให้ทุกอย่างล่าช้า อาจจะส่งผลต่อคนไข้โดยตรง คณะอาจารย์ควรได้รับสิทธิ์ในการตัดสินใจหากมีเหตุการณ์ที่ไม่คาดถึงเกิดขึ้น เพื่อลดความสูญเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้ควรมีการทำประกันชีวิตให้กับพระภิกษุสามเณรภายในวัดเพื่อจะได้รับสิทธิ์การรักษาที่ดียิ่งขึ้นไป

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย “การบริหารจัดการปัจจัย 4 ตามหลักพุทธปรัชญาของภิกษุสามเณร วัดจองคำ พระอารามหลวง ตำบลบ้านหวด อำเภอวัง จังหัดลำปาง” สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การบริหารจิวรของวัดจองคำ การบริหารจัดการจิวรรวมทั้งเครื่องนุ่งห่มต่าง ๆ ของวัดจองคำนั้นเป็นไปตามพระธรรมวินัยและมีการจัดสรรอย่างเป็นธรรมถวายให้แก่ทุก ๆ รูปอย่างเสมอภาคกันซึ่งสอดคล้องกับบทความของ**พระมหาบุญกอง คุณารโธ และคณะ** ได้กล่าวถึงการจัดการปัจจัยคือเครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรคในวัดจองคำ พระอารามหลวง ไว้ว่า ในส่วนเครื่องนุ่งห่มสำหรับพระภิกษุสามเณรก็มีเพียงพอโดยทางพระเดชพระคุณ หลวงพ่อ จะจัดถวายปีละประมาณ 3-4 ครั้ง สำหรับสามเณรใหม่จะได้ 4 ครั้งโดยแบ่งเป็น 4 ช่วงคือ ช่วงที่ 1 ทางวัดจะจัดถวายเฉพาะสามเณรใหม่ 2 ไตร ช่วงที่ 2 ถวายทุกรูปในงานฉลองเปรียญธรรมประจำปีรูปละไตร ช่วงที่ 3 ถวายทุกรูปในวันเข้าพรรษา ช่วงที่ 4 ถวายทุกรูปในงานกฐินพระราชทาน หากนักเรียนรูปใดอาพาธทางวัดก็มีห้องพยาบาลสำหรับการปฐมพยาบาลเบื้องต้นและสำหรับเก็บยารักษาสำหรับอาการป่วยทั่วไป หากเป็นมากทางวัด ก็จะนำส่งโรงพยาบาลโดยจะออกค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมด และ**บุญช่วย จันทรเจ้า** ได้ทำวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์คณะจังหวัดกรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า เจ้าอาวาสมีอำนาจในการจัดการดูแลเกี่ยวกับปัจจัย 4 ของภิกษุสามเณร สามารถปกครองและสอดส่องให้ที่พำนักอาศัยแก่ภิกษุสามเณรอย่างเพียงพอและเหมาะสม มีการจัดทำบัญชีพระภิกษุสามเณรและศิษย์ที่อาศัยอยู่ในวัด จัดตั้งกฎ ระเบียบปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน ช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุข ช่วยรักษาพยาบาลในยามเจ็บป่วยหรืออาพาธ จัดให้สวัสดิการสำหรับภิกษุสามเณรและศิษย์วัด เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

การบริหารอาหารบิณฑบาตของวัดจองคำ การบริหารอาหารการขบฉันของวัดจองคำนั้น พระเดชพระคุณพระพรหมมงคลวชิโรดม, เจ้าอาวาส/เจ้าสำนักเรียนได้ทราบปัญหาต่าง ๆ เช่น เรื่องการขบฉัน ที่พักอาศัย สุขภาพอนามัย และสภาพจิตใจของสามเณรมาโดยตลอดและพยายามหาทางแก้ไขในปัญหานั้น ๆ โดยมีการประชุมคณะผู้บริหารเดือนละ 2 ครั้ง กล่าวคือทุกวันที่ 15 ของทุก ๆ เดือน คณะจารย์ต้องประชุมกันเพื่อปรึกษาและหาทางออกร่วมกันเสร็จแล้วนำผลการประชุมเสนอให้หลวงปู่ทราบ และวันที่ 1 ของทุกเดือนจะเป็นการประชุมเต็มรูปแบบโดยมีหลวงปู่เป็นประธานในการประชุม อนึ่งหากสามเณรมีข้อร้องเรียนเกี่ยวกับความไม่สะดวกต่าง ๆ หรือมีความต้องการในเรื่องใด ๆ อาจารย์ประจำชั้นนั้น ๆ ต้องเรียนหลวงปู่ให้ทราบทันทีในวันนั้นเพื่อแก้ปัญหาและเพื่อต้องการให้สามเณรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เมื่ออาจารย์ไม่มารายงานหลวงปู่หรือไม่มีการประชุมกันก็มีส่วนทำให้เกิดปัญหาหลายประการตามมา อาทิ ปัญหาด้านปัจจัยพื้นฐานคือ ปัญหาด้านอาหาร เครื่องนุ่งห่ม อาคารสถานที่ ยารักษาโรค ไม่เพียงพอ ดังที่**พระมหาวิเศษ ปญฺญาวชิโร** ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การบวชเรียนมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนไทยภูเขา โรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า ควรปรับปรุง

อาหาร น้ำดื่ม ให้ถูกหลักอนามัย มีรสชาติ โรงครัว โรงอาหาร ให้สะอาดด้วย ปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ผ้าห่ม จีวร สงบ ประคดเอน ไม่เพียงพอ ไม่สะอาด ไม่มีคุณภาพ รวมทั้งการนุ่งห่มไม่เรียบร้อย การพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับพัฒนาการ ควรสร้างเสริมการเป็นคนมีเหตุ มีผลในการดำเนินชีวิต ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ การพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาครูผู้สอนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ควรมีกิจกรรมทางวิชาการเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการแข่งขันที่จะเรียนรู้ และควรส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบ ส่วนการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับเอื้อโอกาส ควรปรับปรุงด้านเทคโนโลยี กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ทางเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ เว็บไซต์ เพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีให้รู้เท่าทันสังคมยุคใหม่ ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ทันสมัย ควรให้โอกาสทางการศึกษาโดยเสมอภาคกัน และจัดกิจกรรมทัศนศึกษานอกสถานที่เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ในการเรียนรู้ และวัดจองค์ได้เล็งเห็นความสำคัญของการขบขันซึ่งสอดคล้องกับ**จ้านจ๋ ท่องประเสริฐ** ได้กล่าวเอาไว้ในหนังสือ “พระพุทธศาสนากับสังคมและการเมือง” ว่า อาหารเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างที่สุดของชีวิต ถ้าหากไม่มีอาหารก็ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ เรื่องอาหารมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับความสุขหรือศีลธรรมในสังคม ตราบใดที่ท้องของประชาชนยังว่างอยู่ ยังมีความหิวโหยอยู่ จะให้คนมีศีลธรรมเป็นไปไม่ได้ พระพุทธเจ้าไม่ให้เทศนาสอนแก่คนที่กำลังหิว เพราะคนที่กำลังหิวนั้นสมาธิไม่มี แต่ก็ไม่ได้ให้กินอาหารอย่างฟุ่มเฟือย ทรงสอนให้พิจารณาก่อนฉันว่าที่ฉันไปนั้นไม่ใช่เพื่อความมัวเมา ไม่ใช่เพื่อเล่น แต่ว่าเพื่อยังชีวิตให้เป็นไปที่จะทำประโยชน์ให้แก่สังคมต่อไปเท่านั้น

การบริหารเสนาสนะของวัดจองค์ การบริหารเสนาสนะของวัดจองค์นั้นนับว่า เป็นการยากพอสมควร เพราะว่าเป็นพระอารามหลวงและมีพื้นที่กว่า 300 ไร่ มีอาคารและเสนาสนะที่ปลูกสร้างมากมาย ซึ่งสวนทางกับจำนวนพระภิกษุเจ้าหน้าที่ที่มีจำนวนน้อย พระภิกษุ 1 รูปต้องรับหน้าที่ดูแลหลายแห่ง และบางปีก็มีพระภิกษุซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ดูแลเสนาสนะขอย้ายสำนักไปอยู่ที่อื่น ทำให้คนที่มาดูแลใหม่อาจจะยังไม่เข้าใจหน้าที่หรือยังไม่ทราบบริบทของวัดจองค์อย่างชัดเจนก็ทำให้เกิดพลาดไปบ้าง แต่ทั้งนี้ก็มี การดูแลสอดส่องช่วยกันอยู่เสมอ อนึ่งหากสังเกตให้ดีการสร้างเสนาสนะภายในวัดจะเป็นสัดส่วนชัดเจน กล่าวคือเขตสังฆาวาสก็จะอยู่โซนหนึ่ง เขตโรงเรียนพระปริยัติธรรมก็จะอยู่อีกโซนหนึ่ง เขตที่พักพระภิกษุสามเณรก็อยู่อีกโซนหนึ่ง เป็นต้น สอดคล้องกับพระอภินิหาร สิริปณฺโณ (อาจวิชัย) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัด ปทุมธานี พบว่า พระภิกษุมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการ

ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($X=3.93$) และเมื่อพิจารณา รายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า พระภิกษุมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทุกข้อ

2) ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่าง ตัวแปร พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษา นักธรรม วุฒิการศึกษาบาลีที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3) ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ปัญหาการบริหารจัดการด้าน สาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานีได้แก่ 1) ปัญหาเกี่ยวกับ งบประมาณก่อสร้างไม่เพียงพอ 2) ปัญหาเกี่ยวกับการขาดการดูแลเอาใจใส่ 3) ปัญหาเกี่ยวกับการ ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดศาสนสมบัติของวัดยังไม่เป็นระบบแก่พระภิกษุสามเณร จึงมีข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย 1) จัดหางบประมาณสำรองไว้มาก ๆ ให้เพียงพอกับการก่อสร้าง 2) จำเป็นต้องมีการ ตั้งคณะกรรมการควบคุมดูแล ให้มีผู้รับผิดชอบที่เป็นรูปธรรมและเอาใจใส่จริง ๆ 3) การให้ความรู้ เกี่ยวกับการจัดศาสนสมบัติของวัด ให้เกิดความสำนึกรักศาสนสมบัติของวัด

การบริหารเภสัชของวัดจองคำ การบริหารด้านสาธารณสุขหรือด้านเภสัชกรรมของวัดจองคำนั้น คงไม่ได้แตกต่างไปจากวัดอื่น ๆ มากนัก เพราะในยุคปัจจุบันทุกวัดหรือทุกบ้านคงใช้บริการของโรงพยาบาลในอำเภอหรือในจังหวัดของตนทั้งสิ้น ถึงกระนั้นยาสมุนไพรก็ไม่สามารถตัดออกจากชีวิตประจำวันไปได้เพราะต้องใช้สมุนไพรในการประกอบอาหารบ้าง ใช้ต้มน้ำดื่มเป็นยาบ้าง ซึ่งพ.ศ. 2541 วัดจองคำ พระอารามหลวงได้รับเลือกให้เป็นสวนสมุนไพรภายในวัด กรมการศาสนา ซึ่งเป็นเครื่องการันตีว่า วัดจองคำสมัยก่อนนั้นให้ความสำคัญในการใช้ยาสมุนไพรในการรักษาโรคควบคู่ไปกับการรักษาแผนปัจจุบัน ในการใช้ยาสมุนไพรในการรักษาโรคนั้นที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดในปัจจุบันคือ ต้นฟ้าทะลายโจร, กระชาย, ใบมะกรูด เป็นต้น ในการรักษาหรือบรรเทาโรคโควิดซึ่งในปัจจุบันได้มีการศึกษาวิจัยต่อยอดสมุนไพรไทยจนเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ยิ่งในช่วงสถานการณ์โควิด-19 สมุนไพรไทยนับเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถใช้บรรเทาอาการเบื้องต้นของไข้หวัดได้ ซึ่งนายธีระ เชื้อประทุม แพทย์แผนไทยประยุกต์ ประจำบริษัท ผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทย จำกัด (ไทยเฮิร์บ) บริษัทร่วมทุนขององค์การเภสัชกรรม กล่าวว่า สมุนไพรไทยนั้นเป็นจุดแข็งของประเทศไทย มีการใช้กันมาอย่างยาวนาน และเป็นภูมิปัญญาที่ส่งต่อรุ่นสู่รุ่น ไทยเฮิร์บจึงขอแนะนำสมุนไพรพื้นบ้านที่เป็นประโยชน์และแนะนำให้ใช้ 5 ชนิด ดังต่อไปนี้

1) ฟาทะลายโจร มีการศึกษาวิจัยกันอย่างแพร่หลาย ทั้ง จีน สิงคโปร์ รวมถึงประเทศไทย และได้มีการนำเสนอผ่านสื่ออย่างต่อเนื่อง โดยงานวิจัยที่ได้รับการรับรองแล้วพบว่า กลไกต้านไวรัสของฟาทะลายโจรป้องกันไม่ให้ไวรัสเข้าเซลล์ ลดการแบ่งตัวไวรัสภายในเซลล์ เพิ่มภูมิคุ้มกันในการต่อสู้กับไวรัส รวมถึงลดอาการการอักเสบที่ปอดจากการติดเชื้อไวรัส

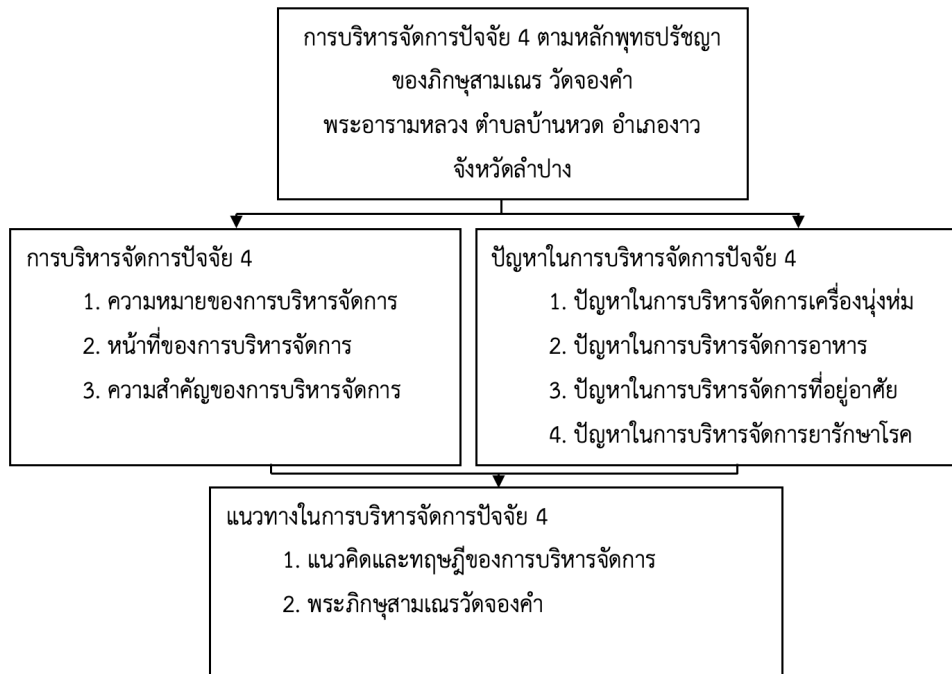
2) ชิง ซึ่งมีรสเผ็ดร้อน มีคุณสมบัติอุ่น พบฤทธิ์ต้านไวรัสใช้หวัดใหญ่ โดยทั่วไปแล้วมักนำมากินแก้หวัด ซึ่งชิงนั้นมีสารต้านอนุมูลอิสระ (anti-oxidant) และสารต้านการอักเสบ (antiinflammatory) อยู่มากมาย เช่น Gingerol, Shogaol และ Paradoal

3) มะขามป้อม เป็นยาแก้ไอ ละลายเสมหะ โดยพื้นบ้านใช้รักษาหลอดลมอักเสบ วัณโรคปอด หอบหืด ช่วยส่งเสริมการทำงานของระบบภูมิคุ้มกัน โดยสารสำคัญในมะขามป้อมสามารถจับกับขาโปรตีนของไวรัสโควิด-19 และตัวรับ ACE2 ซึ่งมีบทบาทการผ่านเข้าเซลล์ปอด และยังเข้าจับกับเชื้อในหลายตำแหน่งที่มีผลต่อการยับยั้งการสร้างและการแบ่งตัวของเชื้อไวรัสได้

4) ขมิ้นชัน จากการศึกษาในหลอดทดลอง พบว่ามีฤทธิ์ต่อต้านเชื้อไวรัสใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์เอ ในการป้องกันไม่ให้เชื้อเข้าเซลล์ ยับยั้งการแบ่งตัวของเชื้อไวรัส และช่วยยับยั้งการหลั่งสารอักเสบ ทั้งนี้จากการจำลองภาพสามมิติในคอมพิวเตอร์ พบว่าสารสำคัญของขมิ้นชัน และ demethoxycurcumine สามารถแย่งจับกับตำแหน่งของไวรัสโควิด-19 ที่มีผลยับยั้งการแบ่งตัวของไวรัสได้

5) กระเทียม มีฤทธิ์ต่อระบบภูมิคุ้มกัน สาร allicin ในกระเทียม มีฤทธิ์ลดการอักเสบ ป้องกันการหลั่งสาร cytokine ที่ทำให้เกิดการอักเสบ นอกจากนี้ยังส่งเสริมการทำงานของเม็ดเลือดขาว และช่วยเพิ่มแอนติบอดี ชนิด immunoglobulin A (IgA) ซึ่งเป็นด่านแรกของภูมิคุ้มกันในร่างกาย โดยพบมากที่ระบบทางเดินหายใจและระบบทางเดินอาหาร ตามเยื่อเมือกต่างๆ และยังช่วยกระตุ้นการทำงานของ B-cell lymphocyte รวมทั้งกระตุ้นการหลั่งของสาร interferon ซึ่งเป็นสารที่สร้างในระบบภูมิคุ้มกันเพื่อต้านไวรัสจากการจำลองภาพสามมิติในคอมพิวเตอร์ พบว่า สารสำคัญ quercetin และ allicin ที่พบสามารถแย่งจับกับตำแหน่ง main protease ที่ช่วยยับยั้งการแบ่งตัวของไวรัสโควิด-19 ได้

องค์ความรู้จากงานวิจัย

สรุป

การจัดการจัดการปัจจัย 4 ตามหลักพุทธปรัชญา ของภิกษุสามเณร วัดจองคำ ตำบลบ้านหวด อำเภอหาง จังหวัดลำปาง พบว่าการบริหารเครื่องนุ่งห่ม ได้แก่ สบง จีวร ผ้าห่ม และผ้าเช็ดตัว ทางวัดก็ได้มอบหมายให้มีผู้จัดเก็บรักษาเป็นการเฉพาะ พระภิกษุสามเณรวัดจองคำใช้จีวรสีเหลืองเป็นหลัก เป็นจีวรสำเร็จรูปที่พุทธศาสนิกชนนำมาถวาย ส่วนการจัดถวายนั้น ทางวัดจัดถวายแก่สามเณรรูปละ 3 ชุดต่อปี ในส่วนอาหารทางวัดมีการจัดตั้งโรงครัวภายในวัดเพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกให้กับพระภิกษุสามเณรให้มีเวลาอ่านหนังสือมากยิ่งขึ้น โดยไม่ต้องออกรับบิณฑบาตเว้นแต่มีเทศกาลหรือโอกาสที่สมควรด้านอาคารเสนาสนะแต่ละหลังนั้นจะมีพระภิกษุดูแลทำความสะอาดประจำอยู่อาคารละรูปบ้าง 2 รูปบ้าง ขึ้นอยู่กับความใหญ่ของแต่ละหลัง นอกจากนั้นจะอยู่รวมกันที่อาคารพักพระภิกษุสามเณรที่สร้างขึ้น เพื่อเป็นที่พักของพระภิกษุสามเณรโดยเฉพาะ จะติดกลองวงจระปัดไว้ทุกหลังเพื่อคู่สิ่งผิดปกติและดูแลความเรียบร้อย และการบริหารจัดการเภสัชของวัดจองค่านั้น ทางวัดใช้ยาสามัญประจำบ้านเป็นส่วนใหญ่ เข้ารับการรักษาระบบ

สาธารณสุข พระภิกษุสามเณรทุกรูปต้องทำบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้าเพื่อต่อการส่งตัวเข้ารับการรักษา ในแต่ละปีจะมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขร่วมกับโรงพยาบาลงาวและโรงพยาบาลสวนดอกมาตรวจสุขภาพของพระภิกษุสามเณรภายในวัด

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการบริหารจัดการปัจจัย 4 ตามหลักพุทธปรัชญาของภิกษุสามเณร วัดจองคำ พระอารามหลวง ตำบลบ้านหวด อำเภองาว จังหวัดลำปาง นักศึกษามีข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(1) จากการวิจัยพบว่า การบริหารจีวรหรือเครื่องนุ่งห่มของวัดจองคำนั้น มีการจัดเก็บและแจกจ่ายตามกาลเวลาที่วัดเคยทำมาประจำ แต่การบริโภคจีวรของสามเณรนั้นยังใช้ฟุ่มเฟือยและไม่รู้จักถนอมเครื่องนุ่งห่มอีกด้วย

(2) จากการวิจัยพบว่า การบริหารเกี่ยวกับอาหารบิณฑบาตของวัดจองคำนั้นยังมีปัญหาเกี่ยวกับปริมาณและรสชาติของอาหารอยู่และถึงแม้จะไม่มีการออกบิณฑบาตก็ไม่ได้ขัดกับหลัก พระธรรมวินัยแต่อย่างใดเนื่องจากมีพระวินัยรับรองอยู่

(3) จากการวิจัยพบว่า เสนาสนะหรืออุปกรณ์เครื่องใช้ของวัดจองคำไม่เคยขาดแคลน มีจำนวนมากพอสมควร อุปกรณ์หรือเสนาสนะต่าง ๆ ภายในวัดสามารถจัดได้ทั้งงานราษฎร์และงานหลวงและเคยจัดงานมาแล้วทั้งนั้น ดังนั้นเสนาสนะหรือการพักอาศัยในที่พักอาศัยรวมถึงใช้สอยเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ควรพิจารณาทั้งเวลารับมา เวลาบริโภคใช้สอย และหลังจากบริโภคใช้สอยเรียบร้อยแล้ว

(4) จากการวิจัยพบว่า คิลานเภสัชหรือการฉนยารักษาโรคควรพิจารณาให้รู้ถึงคุณค่าแท้ของยา พิจารณาทั้งเวลารับมา เวลาบริโภคใช้สอย และหลังจากบริโภคใช้สอยเรียบร้อยแล้ว

2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

(1) การศึกษาหลักการบริหารจัดการปัจจัย ที่เป็นของสงฆ์เพื่อการพัฒนาแก่พุทธบริษัท ในส่วนที่ครอบคลุมไปถึง อุบาสก อุบาสิกา ด้านการศึกษาสังคมสงเคราะห์

(2) การนำวิธีการบริหารจัดการปัจจัย 4 ตามระบบของพระพุทธเจ้าไปใช้บริหารวัดอย่างครบทั้งหมด ยึดตามหลักพระธรรมวินัย เริ่มตั้งแต่วิธีการขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่การพิจารณาคัดเลือกบุคคลเข้ามาทำหน้าที่ มีเจ้าหน้าที่แผนกต่าง ๆ

(3) การศึกษาเรื่องการจัดรวมผลประโยชน์ร่วมกันของสงฆ์ในวัดที่ใกล้ ๆ

กันระหว่างวัดใหญ่ที่มีสาภามากกับวัดเล็กที่มีสาภาก็น้อย เป็นการช่วยเหลือพึ่งพากันตามเจตนารมณ์ของพระพุทธเจ้า

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาบุญทอง คุณารโธ และคณะ. (2545). **ฉลองปริญาบัตร พัตยศ และเปรียญธรรม 9 ประโยค วัดจองคำ ต.บ้านหวด อ.งาว จ.ลำปาง**. ลำปาง : จิตวัฒนาการพิมพ์. บุญช่วย จันทร์เข้า. (2544). พฤติกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ คณะจังหวัดกรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์ปริญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พระมหาวิเศษ ปญฺญาวชิโร. (2550). การบวชเรียนมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนไทยภูเขา โรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดเชียงใหม่. **รายงานวิจัย**. สถาบันวิจัยญาณสังวร : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2539). **พระพุทธศาสนากับสังคมและการเมือง**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทต้นอ้อ แกรมี จำกัด.

พระอภินิษฐ์ สิริปญฺโญ (อาจวิชัย). (2555). การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ไทยโพสต์. **แพทย์แผนไทยประยุกต์**. สืบค้นเมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2564, 21.39 น. จาก <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30588>.